

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВА.

О Л.О. Волощук, С.В. Філіппова, 2009

Розглянуто сутність та стислу характеристику фінансового аналізу як елементу системи антикризового управління фінансами підприємств.

Рассмотрены сущность и краткая характеристика финансового анализа как элемента системы антикризисного управления финансами предприятия.

В умовах сучасної економіки ефективно управління передбачає оптимізацію ресурсного потенціалу підприємства, особливо щодо фінансових ресурсів. Від того наскільки ефективно та доцільно вони трансформуються в основні та оборотні активи, засоби стимулювання робочої сили, залежить фінансовий добробут підприємства в цілому, його власників та робітників. Отже, система управління фінансами підприємства як система взаємовідносин що виникають на підприємстві з приводу залучення та використання фінансових ресурсів, відіграє найбільш ключову роль у забезпеченні довгострокової ефективності підприємств.

Аналіз – є філософією обґрунтування управлінських рішень, адже ніяке управлінське рішення, особливо у сфері фінансів, не приймається без належного аналітичного забезпечення. Фінансовий аналіз, що спочатку сформувався в рамках бухгалтерського обліку, нині є невід’ємною складовою ефективного управління фінансами.

Кризові явища в економіці ще більш посилюють роль аналізу та контролю в системі фінансового менеджменту, обумовлюють необхідність майже безперервного моніторингу фінансового стану підприємств з метою запобігання або оперативного подолання негативних тенденцій фінансового стану. Отже, фінансовий аналіз слід розглядати як відправну точку в антикризовому управлінні фінансами підприємства. Саме його результати вимушують зосередити увагу на ключових проблемах фінансового менеджменту, факторах що спричиняють погіршення фінансового стану, та є аналітичним забезпеченням розробки заходів антикризового характеру та прийняття відповідних управлінських рішень.

Фінансовий аналіз – вид економічного аналізу, об’єктом якого виступає фінансово-господарська діяльність підприємства, здійснюваний в системі фінансового менеджменту на основі даних бухгалтерського обліку та звітності та фінансових (грошових) показників. При цьому в різних наукових публікаціях фінансовий аналіз розглядається від найбільш вузького розуміння – як аналіз фінансової звітності, до більш широкого, що охоплює всі аспекти системи фінансового менеджменту (аналіз інвестицій, оцінка бізнесу, аналіз фінансових ринків та інструментів, тощо). Фінансовий аналіз, як аналіз фінансової звітності підприємства, являє собою процес дослідження та методика оцінки поточного та перспективного фінансового стану та фінансових результатів діяльності підприємства на основі вивчення залежностей та динаміки показників фінансової звітності з метою забезпечення ефективного розвитку через оптимізацію фінансової політики. Сутність фінансового аналізу полягає у визначенні ключових параметрів, що дають оцінку фінансового стану підприємства з врахуванням його змін в результаті фінансово-господарської діяльності впродовж аналізованого періоду, з метою виявлення управлінських проблем, позитивних та негативних змін фінансового стану та факторів що їх спричинили, прогнозування фінансового стану, розробки заходів з поліпшення організації фінансів та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів.

Отже, головною метою фінансового аналізу є оцінка та ідентифікація внутрішніх проблем підприємства для підготовки, обґрунтування та прийняття управлінських рішень щодо основних напрямків його діяльності: 1) інвестиційної (куди варто розміщати кошти, чи не варто змінити структуру активів, який необхідний страховий запас оборотних активів, чи є оптимальним портфель фінансових інвестицій й т.і.); 2) пошук та оптимізація джерел фінансування (чи є оптимальною

структура джерел, чи в змозі підприємство підтримувати структуру пасивів, що склалася, які фінансові інструменти більш привабливі для мобілізації додаткових джерел фінансування й т.і.); 3) поточна діяльність (якими є основні тенденції розвитку підприємства, чи задовільним є рівень ліквідності та платоспроможності, чи забезпечують оборотні кошти ритмічність виробничого процесу, чи є оптимальною політика підприємства щодо дебіторів та кредиторів й т.і.); 4) доцільність встановлення або продовження співробітництва з підприємством.

Фінансовий аналіз (аналіз фінансової звітності) дає можливість оцінити: майновий стан підприємства; ступінь фінансового ризику, достатність капіталу для поточної діяльності і довгострокових інвестицій; потребу в додаткових джерелах фінансування; здібність до нарощування капіталу; раціональність залучення позикових засобів; рівень ефективності діяльності та використання капіталу; обґрунтованість політики розподілу і використання прибутку. Все це зайвий раз свідчить про те, що аналіз фінансової звітності в сучасних умовах стає елементом управління, необхідним для досягнення стратегічних цілей підприємства та виконання його місії, а також інструментом оцінки надійності потенційного партнера.

Фінансовий аналіз засновується на розрахунку системи абсолютних та відносних показників (фінансових індикаторів), що характеризують різні аспекти ефективності діяльності підприємства та його фінансового стану. Розрахунок та оцінка фінансових індикаторів дозволяють визначити зміни у фінансовому стані та результатах діяльності підприємства, тенденції та структуру таких змін, що вказує керівництву підприємства на загрози та можливості йому притаманні.

Дослідження методологічної бази аналізу фінансової звітності та фінансової діагностики свідчить про наявність значної кількості різноманітних методичних підходів. Однак, не існує єдиного загального для всіх підходу до його проведення, що вказує на те, що методологічні засади та практичний інструментарій аналізу фінансової звітності та фінансової діагностики в Україні перебувають на стадіях формування. Проте, незважаючи на відмінності в методиках, майже весь спектр методичних підходів до проведення аналізу фінансової звітності включає такі етапи: 1) формування множини фінансових коефіцієнтів; 2) визначення інтегральної (рейтингової) оцінки фінансового стану підприємства. Стисла характеристика основних груп системи показників аналізу фінансової звітності наведена у таблиці 1.

Таблиця 1

Характеристика основних груп показників аналізу фінансової звітності

Показники	Стислий зміст
Ліквідності та платоспроможності	Здатність розраховуватися за зобов'язаннями, що визначається відповідністю активів за ступенем ліквідності зобов'язанням за строками їх погашення.
Фінансової стійкості	Оцінюють структуру капіталу, що визначає ступінь залежності від зовнішніх джерел фінансування та фінансовий ризик з цим пов'язаний
Ділової активності	Оцінюють швидкість обігу активів та капіталу та тривалість фінансового циклу
Фінансових результатів та рентабельності	Оцінюють абсолютні та відносні результати діяльності підприємства, визначають досягнення комерційної мети діяльності та доцільність владання капіталу.
Інтегральні показники	Комплексна оцінка фінансового стану підприємства за допомогою факторних моделей формування єдиного інтегрального показника. Наприклад, ймовірність банкрутства, кредитоспроможність, і т.і.

Всі показники аналізу фінансової звітності можна умовно розділити на нормовані та ненормовані. До першої групи відносяться, в першу чергу, показники ліквідності та фінансової стійкості, а також деякі показники оцінки майнового стану. До другої групи можна віднести всі інші показники, де немає жорстко встановлених нормативних діапазонів значень та оцінюється їх динаміка: наприклад, показники рентабельності повинні мати позитивні значення та збільшуватись, терміни обороту активів, тривалість операційного та фінансового циклів – навпаки, повинні мати тенденцію до скорочення. Встановлення нормативних значень для першої групи показників досі є певною методичною проблемою аналізу фінансової звітності. Навіть в нормативних методиках

різних державних органів для значень коефіцієнтів ліквідності встановлено різні нормативні значення (табл. 2). Отже, при інтерпретації результатів аналізу фінансової звітності аналітик має самостійно обирати чи встановлювати діапазони нормативних значень виходячи з власного досвіду, специфіки галузі, продукції та діяльності підприємства, інтересів користувачів аналітичної інформації (наприклад, власники, що встановлюють більш жорсткі вимоги до показників рентабельності, або кредитори, що зацікавлені у високих коефіцієнтах ліквідності та фінансової стійкості) і використовувати лише певні орієнтири, встановлені нормативними актами.

Таблиця 2

Нормативні значення деяких фінансових коефіцієнтів

Назва коефіцієнту	Нормативні значення у відповідності до методики		
	Методика ДПА	Методика Мінфіну та Фонду держмайна	Методика міністерства економіки
Коефіцієнт покриття	2 – 2,5	>1	≥1,5
Коефіцієнт швидкої ліквідності	≥1	0,6-0,8	0,6–0,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,25–0,3	>0	0,2–0,35
			0,1–0,2
Коефіцієнт автономії	≥0,5	≥0,5	≥0,5

Незважаючи на існуючі труднощі методології фінансового аналізу – відсутність єдиної уніфікованої методики аналізу фінансової звітності, єдиної бази нормативних значень фінансових індикаторів, аналіз кожної основної групи індикаторів фінансового аналізу дозволяє виявити та оцінити певні проблеми у фінансовому стані підприємства та сфокусувати увагу менеджментів на їх оперативному вирішенні. Наприклад, коефіцієнти ліквідності оцінюють підприємство, в першу чергу, з точки зору кредиторів – низький рівень ліквідності свідчить про недостатність власних коштів для фінансування операційної діяльності підприємства (а, отже, операційна діяльність є недостатньо ефективною), низьку платоспроможність та кредитоспроможність підприємства, проблеми із збутом продукції та недоліки у системі управління розрахунками; коефіцієнти структури капіталу та їх значне негативне відхилення від нормативних свідчать про високу залежність від зовнішнього фінансування та високі фінансові ризики для існуючих та потенційних кредиторів. Незадовільні результати оцінки ліквідності та структури капіталу свідчать про наближення до фінансової кризи на підприємстві, наявності „фінансових дир”, неспроможності підприємства забезпечувати безперебійний процес виробництва за рахунок власних джерел, своєчасно погашати зовнішні фінансові зобов'язання. Показники ділової активності можуть вказати на проблеми в управлінні фінансовим циклом підприємства та всіма його складовими, отже нераціональному управлінні запасами та розрахунками, невідповідність оборотів діяльності коштам вкладеним у цю діяльність. Показники рентабельності, що являються ключовими з позиції власників, інвесторів та всіх інших контрагентів, відображають потенціал підприємства. Комплексний аналіз показників та їх взаємозв'язків дає майже повну картину існуючих тенденцій та найближчих перспектив розвитку підприємства, стану системи фінансового менеджменту. Так, наприклад, за результатами аналізу фінансової звітності можливо виявити три основні проблеми в фінансовому стані підприємства:

1. Дефіцит грошових коштів. Низька платоспроможність. На практиці це означає, що у підприємства найближчим часом може не вистачити або вже не вистачає коштів для того, щоб своєчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями – тобто означає появлення „фінансових дир”. Про низьку платоспроможність свідчать також наднормативні заборгованості перед бюджетом, персоналом, кредиторами, погрожуюче зростання обсягів кредитів. Про можливі проблеми з погашенням зобов'язань свідчить зниження коефіцієнтів ліквідності.

2. Недостатнє задоволення інтересів власників. Цю проблему зазвичай називають „низька рентабельність власного капіталу”. На практиці це значить, що власник отримує доходи неадекватно малі своїм вкладенням. Слідством такої ситуації може бути і незадоволення менеджментом організації, і бажання вийти з компанії. Про зниження віддачі на вкладений в підприємство капітал свідчить зниження всіх показників рентабельності.

3. Зниження фінансової незалежності або низька фінансова стійкість. На практиці низька фінансова стійкість погрожує можливими проблемами з погашенням зобов'язань у майбутньому та залежністю компанії від кредиторів, втратою самостійності. Про зростання залежності від кредиторів свідчить зниження коефіцієнту автономії або, навпаки, зростання коефіцієнту фінансового левериджу.

Аналіз коефіцієнтів фінансового аналізу зазвичай доповнюється методами факторного аналізу, що дозволяють кількісно виразити вплив певних процесів на зміни фінансового стану. За етапом аналітичних процедур повинен слідувати факт розробки антикризових заходів для поліпшення фінансового стану у майбутньому та прийняття відповідних управлінських рішень.

УДК 658.14

Р.І. Заdereцька

Національний університет «Львівська політехніка»

ВРАХУВАННЯ КРИТЕРІЮ ПОВЕРНЕНOSTI ПРИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ЗАЛУЧЕНИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

© Р.І. Заdereцька, 2009

У тезах розглянуто основні теоретичні підходи до визначення економічної суті поняття «залучені кошти». Сформульовано основні підходи до залучених коштів в економічній літературі. Виокремлено склад залучених коштів на підприємстві.

Ключові слова: фінансові ресурси, залучені кошти, позикові кошти.

Annotation. In the thesis are considered basic theoretical approaches of the “funds involving” determination. The basic approaches of the funds involving are formulated. In the article are pick out composition of the funds involving on an enterprise.

Keywords: finance resources, involving funds, loans.

Актуальність проблеми.

Управління підприємством нерозривно пов'язане з використанням фінансових ресурсів, які беруть участь у всіх стадіях суспільного відтворення. Свою діяльність, підприємство, як правило, розпочинає використовуючи власні кошти, однак в процесі господарської діяльності виникає необхідність залучення додаткових коштів для здійснення операційної діяльності, забезпечення розвитку підприємства чи фінансування інвестиційних проектів. Саме з метою підтримки та розвитку виробничо-господарської діяльності суб'єкти господарювання використовують позичені та залучені кошти.

Аналіз останніх наукових досліджень.

З погіршенням ситуації в фінансово-кредитному секторі змінились умови на яких підприємство може залучити кошти для своєї діяльності. Відносно «дорогими» стали кредитні ресурси, залучення яких часто не є оптимальними шляхом вирішення проблеми фінансування діяльності підприємства. Таким чином, постає необхідність подальшого дослідження складу та форм залучення коштів для фінансового забезпечення виробництва продукції та інноваційного розвитку підприємства на ринку.

Викладення основного матеріалу дослідження.

В сучасній економічній літературі не прослідковується єдиного підходу до визначення складу залучених коштів підприємства. Для чіткого формулювання суті залучених коштів слід проаналізувати існуючі в економічній літературі підходи до визначення цього поняття.

Економічна енциклопедія дає визначення «залучених коштів» як «оборотні засоби, одержані підприємствами у тимчасове користування» Основним джерелом залучених коштів виступають кредити, однак у ролі залучених можуть виступати і кошти, які тимчасово належать підприємству - перехідна заборгованість по заробітній платі, бюджету тощо [1].

Фінансово-економічний словник Загороднього А.Г. та Вознюка Г.Л. надає таке визначення залучених коштів – це кошти залучені зі сторони. Розрізняють кошти залучені на довгостроковій та короткостроковій основі, строковість визначає різний склад залучених коштів, так до довгострокових відносять кошти, які формуються за допомогою реалізації цінних паперів та довготермінової кредиторської заборгованості. Короткотермінові – короткотермінова кредиторська заборгованість та заборгованість щодо сплати заробітної плати та податків; ці кошти мають термін сплати до одного року [2, с. 248].